

Zaaknummer	2069138
Portefeuillehouder	De heer mr. A.H.J.J. Luijten, wethouder
Voorstel	Erfgoedvisie Gooise Meren

Aan de raad,

1. Beslispunten

1. *De visie 'Erfgoed Gooise Meren' met de gebiedsbiografie 'Tussen Vecht, Meren en Stuwwal' en tijdlijn vast te stellen en daarmee te kiezen voor:*
 - a) De basis in stand te houden;
 - b) Erfgoed als vertrekpunt en dragende kracht bij ruimtelijke ontwikkelingen;
 - c) De toegankelijkheid en de beleefbaarheid van erfgoed te vergroten;
 - d) Inspiratie en richting bieden aan maatschappelijke opgaven;
 - e) Kennis en dialoog te organiseren.
2. *Het Uitvoeringsprogramma in de Erfgoedvisie vast te stellen;*
3. *De middelen voor de uitvoering (€ 95.000,- incidenteel en €20.000,- structureel) mee te nemen in het opstellen van de Perspectiefnota 2022-2025.*

2. Inleiding

De gemeente Gooise Meren heeft een belangrijke taak in het zorgvuldig omgaan met erfgoed voor het duurzaam behoud ervan. Tegelijkertijd staan we voor de opgave hoe we erfgoed kunnen laten aansluiten bij de veranderingen van de moderne tijd. De klimaatveranderingen, de druk van ruimtelijke ontwikkelingen, de grote woonopgave: al deze ontwikkelingen zijn van grote invloed op het erfgoed. Erfgoed bepaalt onze kwalitatieve beleving van de openbare ruimte en dus van onze kwaliteit van leven. In de opgaven die op ons afkomen, is het belangrijk dat we prioriteit geven aan zorgen voor ons erfgoed en onze cultuurhistorie. Vandaar dat we beleid opstellen voor erfgoed. Wij hebben ervoor gekozen het erfgoedbeleid integraal onderdeel te laten zijn van de Omgevingsvisie.

Gebiedsbiografie Gooise Meren als aanzet voor beleid

Om richting te geven aan het erfgoedbeleid is de gebiedsbiografie Gooise Meren 'Tussen Vecht, Meren en Stuwwal' opgesteld. De gebiedsbiografie geeft een overzicht van de ruimtelijke ontwikkeling van het gemeentelijke grondgebied over de lange termijn en de sporen, die daarvan bewaard gebleven zijn in ondergrond, landschap, infrastructuur en bebouwing. Aan de biografie is een tijdlijn toegevoegd. De gebiedsbiografie vormt de aanzet voor de Erfgoedvisie Gooise Meren. Met dit voorstel bieden we de Erfgoedvisie aan uw raad aan. De Erfgoedvisie en de gebiedsbiografie treft u in de bijlagen aan.

3. Beoogd effect

Met het vaststellen van een integraal en toekomstig erfgoedbeleid is een beleidskader aanwezig voor ons erfgoed. Dit geeft aan hoe we als gemeenschap voor nu en in de toekomst het erfgoed willen behouden en versterken en de (maatschappelijke) meerwaarde kunnen inzetten.

4. Argumenten en onderbouwing

1.1 Met de visie geven we erfgoed een belangrijke rol bij de ontwikkeling van onze gemeente

Het is van belang vast te leggen hoe we als gemeenschap voor nu en in de toekomst het erfgoed behouden, versterken en de (maatschappelijke) meerwaarde inzetten. Daartoe vormt de Erfgoedvisie met de gebiedsbiografie Gooise Meren 'Tussen Vecht, Meren en Stuwwal' en de

daarin genoemde thema's en verhaallijnen als fundament, de leidraad. Dit vraagt om een andere manier van kijken naar en omgang met erfgoed. Het doel van de Erfgoedvisie is om het erfgoed een belangrijke bouwsteen te laten zijn bij de ontwikkeling van onze gemeente en om Gooise Meren als aantrekkelijke gemeente nadrukkelijker op de kaart te zetten. Erfgoed is een dragende en verbindende kracht voor allerlei opgaven en ontwikkelingen binnen onze omgeving.

Hieronder lichten we deze ambities nader toe.

1. Basis in stand houden

Het in standhouden van erfgoed is de kerntaak van gemeentelijk erfgoedbeleid. Dat is een kwestie van het borgen en beheren van het karakter en de overblijfselen daarvan. Hiervoor heeft de gemeente Gooise Meren de beschikking over een beleidsinstrumentarium. Tegelijkertijd willen we een eigentijds erfgoedbeleid, dat aansluit bij actuele ontwikkelingen zowel binnen het erfgoedveld als de samenleving. Om dit te realiseren, is het goed om te kijken hoe het huidige beleid functioneert en waar nodig het instrumentarium te actualiseren. We vervolgen de ingezette actualisatieronde van gemeentelijke monumenten. Nadat deze ronde is voltooid, kijken we nogmaals kritisch naar het beschermde erfgoed. Vormt de lijst een goede afspiegeling van hetgeen op gemeentelijk niveau van waarde is?

2. Erfgoed als vertrekpunt en dragende kracht inzetten bij ruimtelijke ontwikkelingen

Bij vele ruimtelijke opgaven, of het nu gaat om energie, woningbouw, toerisme of mobiliteit, is de kans groot dat voorgenomen ingrepen ook van invloed zijn op de aanwezige cultuurhistorische waarden in de gemeente. Met de komst van de Omgevingswet komt meer verantwoordelijkheid te liggen bij de initiatiefnemer. De uitwerking van deze ambitie omvat onder meer het opstellen van een cultuurhistorische waardenkaart gevolgd door een verankering in bestemmingsplannen/het Omgevingsplan. Hiermee kunnen we op perceelniveau zichtbaar maken in welke mate met cultuurhistorische waarden rekening moet worden gehouden en waar cultuurhistorie een ondergeschikte rol speelt. Voor ons ondergronds erfgoed is een waardering voor de verschillende gebieden inmiddels een algemeen geaccepteerd en beproefd middel. Via bestemmingsplannen is voor initiatiefnemers direct zichtbaar welke waarde voor het te ontwikkelen gebied geldt en of een eventuele onderzoeksplicht geldt. Voor ons bovengronds erfgoed kan dit op dezelfde wijze behulpzaam zijn.

3. Toegankelijk en beleefbaar erfgoed

Door in de ruimtelijke omgeving en openbare ruimte het erfgoed zichtbaar en beleefbaar te maken en zo het karakter te tonen, gaat een omgeving meer leven en krijgt deze diepgang. Dit vergroot de aantrekkelijkheid van de gemeente voor inwoners, maar ook voor toeristen. Door de verhalen van een plek te vertellen voelen mensen (bewoners) zich verbonden en ontstaat samenhang en verbinding. Door de bewoners te betrekken bij het karakter, ontstaat herkenning en trots.

4. Inspiratie en richting bieden aan maatschappelijke opgaven

Ons land en onze samenleving zijn constant aan verandering onderhevig. Veranderingen die ook gevolgen hebben voor hoe we naar ons erfgoed kijken en hoe we ermee omgaan. Nederland staat aan de vooravond van een aantal grote maatschappelijke opgaven, zoals klimaatadaptatie, energietransitie en de manier van wonen. Allemaal opgaven waar erfgoed een betekenisvolle en inspirerende rol kan spelen. Erfgoed kan een kans zijn om een gebied een eigen identiteit te laten

behouden of te geven, passend bij de opgave in het gebied. Zo kunnen historische structuren of elementen als vertrekpunt voor grote ruimtelijke opgaven dienen. De historische gelaagdheid draagt bij aan de aantrekkelijkheid van het landschap. En een aantrekkelijke gemeente waar het goed toeven is, trekt mensen en bedrijven aan.

5. Kennis en dialoog

Om erfgoed als kennisbron in te zetten, en er op voort te borduren, is het belangrijk om het erfgoed goed in kaart te brengen. Alleen door de kennis te verzamelen en te waarderen kan hiermee immers rekening worden gehouden. Zo voorkomen we dat erfgoed ongekend verloren gaat, simpelweg omdat de kennis ontbrak dat het aanwezig was. Ook het delen van kennis is relevant. Zo kan er rekening mee worden gehouden bij het eigen handelen en kan het draagvlak voor het behoud van het erfgoed worden vergroot. Kennis over ons erfgoed is mede aanwezig bij onze erfgoedpartners. Daaronder zijn lokale, regionale en landelijke historische verenigingen en kringen, maar ook organisaties die het erfgoed adequaat beheren, zoals eigenaren en beheerders van grote monumentale complexen. We verstevigen de band met deze partners.

1.2 De Erfgoedvisie is een van de onderleggers voor de integrale Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie beslaat alle terreinen van de fysieke leefomgeving en gaat in op de samenhang tussen o.a. ruimte, water, milieu, natuur, landschap, gezondheid, mobiliteit en cultureel erfgoed. De Omgevingsvisie bevat een ambitie, opgaven en wijze van samenwerken. Het gaat om een visie voor de lange termijn, met opgaven waar we langjarig met onze partners aan werken. De ambities uit de Erfgoedvisie, samen met de gebiedsbiografie Gooise Meren 'Tussen Vecht, Meren en Stuwwal' en de tijdlijn, vormen een rode draad voor de Omgevingsvisie.

1.3 De gemeenteraad stelt de kaders voor het beleid vast

De gemeenteraad stelt de kaders vast voor het erfgoedbeleid. Het college is het eerste aanspreekpunt voor het uitvoeren van de visie. De portefeuillehouder Erfgoed is binnen het college verantwoordelijk voor de coördinatie en uitvoering. De Erfgoedvisie wordt opgesteld door het college en vastgesteld door de gemeenteraad.

2.1 We willen de kansen voor erfgoed benutten

In de Erfgoedvisie hebben we een aantal ambities benoemd en nader uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma. De ambities zijn enerzijds gericht op continuering van het huidige beleid waarbij enkele nieuwe accenten worden gelegd. Daarnaast willen de kracht van erfgoed veel meer benutten, onder meer als vertrekpunt voor ruimtelijke ontwikkelingen en als richtinggever bij maatschappelijke opgaven. Aan het uitvoeringsprogramma is een begroting en planning gekoppeld, die zich richt op de periode tot en met 2025

3.1 Uitvoering geven aan acties waar financiële middelen voor aanwezig zijn

Het uitvoeringsprogramma geeft aan waar wij op in willen zetten in de komende jaren. Acties waar geen financiële consequenties aan verbonden zijn, kunnen direct worden opgepakt. Het college verwacht dat de financiële druk op de meerjarenbegroting de komende jaren zal toenemen. Net als bij andere gemeenten zijn ook in Gooise Meren maatregelen nodig om een sluitende meerjarenbegroting te behouden. Dit kan gevolgen hebben voor de mate waarin acties uit het uitvoeringsprogramma worden uitgevoerd.

5. Houd rekening met en onderbouwing

1.1 Majeure keuzes

De ambities genoemd in de Erfgoedvisie kunnen in het geding komen op het moment dat verschillende maatschappelijke opgaven elkaar raken. De majeure keuzes, zoals bijvoorbeeld de spanning tussen erfgoed versus de verduurzamingsopgave of erfgoed versus de woningbouwopgave, worden uitgewerkt in de Omgevingsvisie. Zoals aangegeven vormt de Erfgoedvisie hiervoor een van de onderleggers. Voor afzonderlijke ruimtelijke initiatieven geldt dat altijd een integrale afweging moet worden gemaakt.

1.2 De Erfgoedvisie moet aansluiten op aanpalend beleid

Er wordt op dit moment gewerkt aan een Cultuurvisie. Tussen beleidsterreinen cultuur en erfgoed zit overlap voor de thema's immaterieel en roerend erfgoed. De Erfgoedvisie heeft geen betrekking op immaterieel erfgoed en roerend erfgoed. Deze visie legt zich toe op ruimtelijk (onroerend) erfgoed vanwege de koppeling met de Omgevingsvisie. Wel is zaak ervoor te waken dat immaterieel en roerend erfgoed voldoende beslag krijgt in gemeentelijk beleid.

2.1 Archeologie als onderdeel van erfgoedbeleid

Onderdeel van ons erfgoed is dat wat aan waardevolle overblijfselen aanwezig is in de bodem. Parallel aan de totstandkoming van de Erfgoedvisie werken we aan het actualiseren van de Archeologische waarden- en verwachtingskaart. De voormalige gemeenten hadden ieder eigen archeologiebeleid waarbij de regimes zijn overgenomen in bestemmingsplannen. De bestaande kaarten waren echter niet gebied-dekkend en sloten ook niet op een heldere manier op elkaar aan. Het was daarom nodig om de kaarten te harmoniseren en uit te breiden tot een volledig gemeente dekkende kaart. De Archeologische waarden- en verwachtingskaart wordt naar verwachting in het eerste kwartaal van 2021 aan uw raad aangeboden en gevolgd door een bestemmingsplan archeologie. Archeologie is daarmee eveneens een belangrijke bouwsteen voor de Omgevingsvisie.

2.2 Met beschikbare middelen onze ambities realiseren

In het uitvoeringsprogramma is uitgegaan van de huidige beschikbare fte binnen de ambtelijke organisatie, zijnde 1 fte voor beleid en 0,65 fte voor uitvoering. Opgemerkt moet worden dat uitbreiding van het bestand aan beschermd erfgoed een groter beslag legt op de ambtelijke organisatie. Meer erfgoed leidt per definitie tot meer vergunningaanvragen, juridische procedures en een groter beslag op handhaving. Indien versnelling of intensivering van het uitvoeringsprogramma gewenst is, kan dat niet zonder uitbreiding van de ambtelijke organisatie voor erfgoed, zowel op het terrein van beleid als voor de uitvoering.

3.1 Het realiseren van de visie vergt wel investeringen

Bepaalde acties uit het uitvoeringsprogramma vereisen investeringen om uiteindelijk de gewenste doelen te bereiken. De ambities waarvoor additioneel budget is benodigd zijn voorzien voor de periode vanaf 2022. Daar waar aanvullende middelen nodig zijn, zal dit worden meegenomen bij het opstellen van de Perspectiefnota 2022-2025 en volgende nota's.

6. Duurzaamheid

We moeten trots en zuinig op ons erfgoed zijn en het vitaal houden voor latere generaties. Het is dan ook van belang vast te leggen hoe we als gemeenschap voor nu en in de toekomst het erfgoed behouden, versterken en de (maatschappelijke) meerwaarde inzetten. Daartoe vormt de

Erfgoedvisie, met de gebiedsbiografie Gooise Meren 'Tussen Vecht, Meren en Stuwwal' en de daarin genoemde thema's en verhaallijnen als fundament, de leidraad.

7. Financiële onderbouwing

Onderdeel van de Erfgoedvisie is een uitvoeringsprogramma waaraan per beleidsdoel uit de visie concrete acties zijn gekoppeld. Op basis van het uitvoeringsprogramma kunnen de voor 2021 geplande acties worden uitgevoerd en gedekt worden binnen de huidige meerjarenbegroting. Voor 2022 en verder wordt een aantal geplande acties uitgevoerd en gedekt binnen in de meerjarenbegroting opgenomen budgetten.

Daarnaast zijn er voor 2022 en verder ook aanvullende middelen nodig. Deze worden meegenomen bij het opstellen van de Perspectiefnota 2022-2025, zodat uw raad een integrale afweging kan maken. Afhankelijk van de beschikbare financiële ruimte en dekkingsmogelijkheden kunnen de geplande acties worden uitgevoerd.

Jaar	2022	2023	2024	2025	Totaal
Incidenteel	€50.000	€15.000	€15.000	€15.000	€95.000,-
Structureel	€ 20.000	€20.000	€20.000	€20.000	€20.000,-

Benodigde middelen voor uitvoering Erfgoedvisie Perspectiefnota 2022-2025

Indien de financiële situatie daar aanleiding toe geeft, zal er mogelijk herprioritering c.q. fasering van de voorgenomen acties plaats moeten vinden of zal het ambitieniveau van de Erfgoedvisie moeten worden bijgesteld.

8. Communicatie en participatie

8.1 Participatieproces

De visie kent een participatieproces dat ook in tijden van corona digitaal is doorgegaan.

1. Voor het realiseren van de Erfgoedvisie is een klankbordgroep samengesteld met professionals, vrijwilligers en betrokkenen op het terrein van erfgoed. Ook de verschillende kernen van onze gemeente zijn in de klankbordgroep vertegenwoordigd. De klankbordgroep is op verschillende momenten geïnformeerd en betrokken. Zo is er tijdens de Week van de Leefomgeving van februari 2020 een startbijeenkomst geweest met de klankbordgroep om te komen tot erfgoedbeleid. Vervolgens heeft de klankbordgroep kunnen reageren op de conceptversies van de gebiedsbiografie, de tijdlijn en het ontwikkelperspectief, dat een eerste aanzet vormde voor een Erfgoedvisie. Daarna is de concept Erfgoedvisie voorgelegd. De reactienota's van de participatiemomenten treft u bijgaand aan.
2. Buurtplatforms zijn over het traject om te komen tot dit erfgoedbeleid via tussentijdse berichten per e-mail geïnformeerd. De biografie en tijdlijn zijn daarbij ter kennisgeving gestuurd.
3. Het over te nemen erfgoedbeleid in Omgevingsvisie staat voor een ieder open voor reactie op het moment dat de concept-Omgevingsvisie ter inzage wordt gelegd.

8.2 Communicatie

Overwogen wordt om een publieksversie van de gebiedsbiografie Gooise Meren 'Tussen Vecht, Meren en Stuwwal' uit te brengen. De gebiedsbiografie vormt een op zichzelf staand verhaal dat bij

uitstek vertelt hoe gemeente Gooise Meren is geworden tot wat het nu is en leent zich voor uitgave in boekvorm.

9. Uitvoering / tijdpad / evaluatie

De Erfgoedvisie Gooise Meren wordt samen met de gebiedsbiografie 'Tussen Vecht, Meren en Stuwwal' en tijdlijn als bouwsteen gebruikt voor de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie 1.0 wordt naar verwachting medio 2021 aan u voorgelegd. We gaan in 2021 aan de slag met de onderdelen van het uitvoeringsprogramma waar financiële middelen voor aanwezig zijn.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders van Gooise Meren,

drs. E.M. Voorhorst,
Gemeentesecretaris

drs. H.M.W. ter Heegde,
Burgemeester

Bijlage(n)

1. 'Erfgoed Gooise Meren: visie en uitvoeringsprogramma'
2. Financiën en uitvoering
3. Gebiedsbiografie Gooise Meren 'Tussen Vecht, Meren en Stuwwal'
4. Tijdlijn
5. Reactienota gebiedsbiografie, tijdlijn en ontwikkelperspectief
6. Reactienota concept-Erfgoedvisie.

De Raad Gooise Meren

Gelezen het voorstel 'Erfgoedvisie Gooise Meren' met zaaknummer 2069138 van het college van burgemeester en wethouders,

Besluit

1. De visie 'Erfgoed Gooise Meren' met de gebiedsbiografie 'Tussen Vecht, Meren en Stuwwal' en tijdlijn vast te stellen en daarmee te kiezen voor:
 - a) De basis in stand te houden;
 - b) Erfgoed als vertrekpunt en dragende kracht bij ruimtelijke ontwikkelingen;
 - c) De toegankelijkheid en de beleefbaarheid van erfgoed te vergroten;
 - d) Inspiratie en richting bieden aan maatschappelijke opgaven;
 - e) Kennis en dialoog te organiseren.
2. Het Uitvoeringsprogramma in de Erfgoedvisie vast te stellen;
3. De middelen voor de uitvoering (€ 95.000,- incidenteel en €20.000,- structureel) mee te nemen in het opstellen van de Perspectiefnota 2022-2025.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van de gemeente Gooise Meren, gehouden op *(datum wordt ingevuld door de griffie)*

De griffier

De voorzitter

mevrouw drs. M.G. Knibbe

drs. H.M.W. ter Heegde